

HOT ISSUE

พฤศจิกายน 2561

การขัดกันแห่งผลประโยชน์

สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ดาวนโหลดเอกสารได้ที่
<http://www.parliament.go.th/library>

การขัดกันแห่งผลประโยชน์

แดนชัย ไชวพิเศษ

นิติกรชำนาญการพิเศษ

กลุ่มงานบริการวิชาการ 1 สำนักวิชาการ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต่อประชาชนเช่นเดียวกับการให้ประชาชนมีหน้าที่ต่อรัฐ วางกลไกป้องกัน ตรวจสอบ และจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบที่เข้มงวดเด็ดขาด เพื่อมิให้ผู้บริหารที่ปราศจากคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลเข้ามามีอำนาจในการปกครองบ้านเมือง หรือใช้อำนาจตามอำเภอใจ และมีการกำหนดมาตรการป้องกันและบริหารจัดการประเทศให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตลอดจนได้กำหนดกลไกอื่น ๆ และกำหนดให้บุคคลมีหน้าที่พิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของชาติ และให้รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของชาติ รวมถึงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม โดยปราศจากการขัดกันแห่งผลประโยชน์ อีกทั้ง กำหนดให้รัฐมนตรีต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ก่อนเข้ารับหน้าที่ว่า “จะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ” ดังนั้น ทุกคนจึงมีหน้าที่ต้องรักษาผลประโยชน์ของชาติมากกว่าประโยชน์ส่วนตนเพื่อมิให้เกิดการขัดกันแห่งผลประโยชน์

ความหมายของการขัดกันแห่งผลประโยชน์ (Conflict of Interest)

คำว่า Conflict of Interest มีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลาย तरह เช่น การขัดกันของผลประโยชน์ส่วนบุคคลและผลประโยชน์ส่วนรวม (เมธี ครองแก้ว, 2551, น. 33) หรือการขัดกันระหว่างผลประโยชน์สาธารณะและผลประโยชน์ส่วนบุคคล (สถาบันวิจัยยุทธศาสตร์, 2546, น. 162) หรือประโยชน์ทับซ้อน (คณิต ฌ นคร, 2550, น. 31) และผลประโยชน์ทับซ้อน (วารสารธรรม สามโกเศศ, 2549, น. 6) หรือการที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้เปิดโอกาสให้เงินหรือผลประโยชน์ส่วนตัวเข้ามามีอิทธิพลต่อหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะต้องมีต่อสาธารณะ (William Sandra, 1987, น. 6) หรือเป็นสถานการณ์ที่บุคคลในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ตำแหน่งหรืออำนาจหน้าที่ในการแสวงประโยชน์แก่ตนเอง แก่กลุ่มหรือแก่พวกพ้อง ซึ่งเป็นการละเมิดทางจริยธรรม และส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ส่วนรวมหรือประโยชน์สาธารณะ (กิตติพิศ กำเนิดฤทธิ, 2550, น. 14) หรือสถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีผลประโยชน์ส่วนตัว ขณะเดียวกันได้ใช้อำนาจอิทธิพลที่ตนมีตามอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบทางสาธารณะไปขัดกับผลประโยชน์ส่วนตัว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์ส่วนรวมนั่นเอง (จุมพล หนิมพานิช, 2554, น. 760) หรือเป็นความขัดแย้งระหว่างประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวมหรือผลประโยชน์ทับซ้อนในการเมืองการปกครอง โดยการละเมิดกฎหมายและจริยธรรม ทำให้ละทิ้งคุณธรรมในการปฏิบัติหน้าที่สาธารณะส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ (ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, 2558, น. 14) หรือเป็นสภาวะซึ่ง

การกำหนดนโยบายเพื่อผลประโยชน์ของสังคมโดยรวมหรือการตัดสินใจทางการเมืองถูกแทรกแซงด้วยผลประโยชน์เฉพาะของบริษัทธุรกิจเอกชน (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2548, น. 6)

บุคคลและการกระทำที่ต้องห้ามเกี่ยวกับการขัดกันแห่งผลประโยชน์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดไว้ ดังนี้

ข้อต้องห้าม

1. การดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือการขัดขวางหรือแทรกแซงการใช้สิทธิหรือเสรีภาพของหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนโดยมิชอบ

1.1 บุคคลที่ต้องห้าม ได้แก่

- สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- สมาชิกวุฒิสภา
- รัฐมนตรี

1.2 การกระทำที่ต้องห้าม ได้แก่

- การดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจหรือตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น
- การกระทำการใด ๆ อันเป็นการขัดขวางหรือแทรกแซงการใช้สิทธิหรือเสรีภาพของหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนโดยมิชอบ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม

2. การรับหรือแทรกแซงหรือก้าวกายการเข้ารับสัมปทาน การเป็นคู่สัญญา หรือการเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่รับสัมปทานหรือเป็นคู่สัญญา หรือการรับเงินหรือประโยชน์ใด ๆ

2.1 บุคคลที่ต้องห้าม ได้แก่

- สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- สมาชิกวุฒิสภา
- รัฐมนตรี
- คู่สมรสและบุตรของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือรัฐมนตรี
- บุคคลอื่นซึ่งมิใช่คู่สมรสและบุตรของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือรัฐมนตรี

ที่ดำเนินการในลักษณะผู้ถูกใช้ ผู้ร่วมดำเนินการ หรือผู้ได้รับมอบหมายจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือรัฐมนตรี

2.2 การกระทำที่ต้องห้าม ได้แก่

- การรับหรือแทรกแซงหรือก้าวก่ายการเข้ารับสัมปทานจากรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม
- การเข้าเป็นคู่สัญญากับรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจอันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม
- การเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่รับสัมปทานจากรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจหรือเข้าเป็นคู่สัญญากับรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจอันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม
- การรับเงินหรือประโยชน์ใด ๆ จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจเป็นพิเศษ นอกเหนือไปจากที่หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจปฏิบัติต่อบุคคลอื่น ๆ ในธุรกิจการงานปกติ

3. การใช้สถานะหรือตำแหน่งอันเป็นการก้าวก่ายหรือแทรกแซง

3.1 การใช้สถานะหรือตำแหน่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา

1) บุคคลที่ต้องห้าม ได้แก่

- สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- สมาชิกวุฒิสภา

2) การกระทำที่ต้องห้าม ได้แก่

การใช้สถานะหรือตำแหน่งการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภากระทำการใด ๆ อันมีลักษณะที่เป็นการก้าวก่ายหรือแทรกแซงเพื่อประโยชน์ของตนเอง ของผู้อื่น หรือของพรรคการเมือง ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม ในเรื่องดังต่อไปนี้

1. การปฏิบัติราชการหรือการดำเนินงานในหน้าที่ประจำของข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ กิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือราชการส่วนท้องถิ่น
2. กระทำการในลักษณะที่ทำให้ตนมีส่วนร่วมในการใช้จ่ายเงินงบประมาณหรือให้ความเห็นชอบในการจัดทำโครงการใด ๆ ของหน่วยงานของรัฐ เว้นแต่เป็นการดำเนินการในกิจการของรัฐสภา
3. การบรรจุ แต่งตั้ง โยกย้าย โอน เลื่อนตำแหน่ง เลื่อนเงินเดือนหรือการให้พ้นจากตำแหน่งของข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำและมีใช้ข้าราชการการเมือง พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ กิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือราชการส่วนท้องถิ่น

3.2 การใช้สถานะหรือตำแหน่งของรัฐมนตรี

1) บุคคลที่ต้องห้าม ได้แก่ รัฐมนตรี

2) การกระทำที่ต้องห้าม ได้แก่ การใช้สถานะหรือตำแหน่งกระทำการใด ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือ

ทางอ้อม อันเป็นการก้าวก่ายหรือแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อประโยชน์ของตนเอง ของผู้อื่น หรือของพรรคการเมืองโดยมิชอบตามที่กำหนดในมาตรฐานทางจริยธรรม

4. การเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น หรือการเข้าไปเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหุ้นหรือกิจการ หรือการไม่คงไว้ซึ่งความเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือการเป็นลูกจ้าง

4.1 บุคคลที่ต้องห้าม ได้แก่ รัฐมนตรี

4.2 การกระทำที่ต้องห้าม ได้แก่

- การเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือไม่คงไว้ซึ่งความเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทต่อไปตามจำนวนที่กฎหมายบัญญัติ และต้องไม่เป็นลูกจ้างของบุคคลใด ดังที่พระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. 2543 มาตรา 4 กำหนดว่า รัฐมนตรีต้องไม่เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือไม่คงไว้ซึ่งความเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท เว้นแต่ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) ในห้างหุ้นส่วนจำกัด รัฐมนตรีเป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดชอบไม่เกินร้อยละห้า ของทุนทั้งหมดของห้างหุ้นส่วนจำกัดนั้น

(2) ในบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัด รัฐมนตรีเป็นผู้ถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละห้า ของจำนวนหุ้นทั้งหมดที่จำหน่ายได้ในบริษัทนั้น

ในกรณีที่รัฐมนตรีผู้ใดประสงค์จะได้รับประโยชน์จากกรณีดังกล่าวต่อไป ให้แจ้งประธาน กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง และให้โอน หุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทดังกล่าวให้แก่นิติบุคคลซึ่งจัดการทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น ทั้งนี้ ตามที่ กฎหมายดังกล่าวกำหนด

- การเข้าไปเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหุ้นหรือกิจการของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท ดังกล่าวไม่ว่าในทางใด ๆ มิได้

5. ความเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือการครอบครองหรือดูแล การถือหุ้นแทน

5.1 ความเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท

1) บุคคลที่ต้องห้าม ได้แก่

- คู่สมรสของรัฐมนตรี

- บุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะของรัฐมนตรี

2) การกระทำที่ต้องห้าม ได้แก่ ความเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท ที่รัฐมนตรีเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท

5.2 การครอบครองหรือดูแลการถือหุ้นแทน

1) บุคคลที่ต้องห้าม ได้แก่ บุคคลอื่นที่ครอบครองหรือดูแลการถือหุ้นของรัฐมนตรีไม่ว่าโดยทางใด ๆ

2) การกระทำที่ต้องห้าม ได้แก่ ครอบครองหรือดูแลการถือหุ้นของรัฐมนตรีไม่ว่าโดยทางใด ๆ

ข้อยกเว้นที่ไม่ถือว่าเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์

1. ข้อยกเว้นสำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือรัฐมนตรี

- ในกรณีที่ได้รับเบี้ยหวัด บำเหน็จบำนาญ เงินปีพระบรมวงศานุวงศ์ หรือเงินอื่นใดในลักษณะเดียวกัน
- ในกรณีที่ได้รับหรือดำรงตำแหน่งกรรมการของรัฐสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือวุฒิสภา

2. ข้อยกเว้นสำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา

- ในกรณีที่ได้รับหรือดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งในการบริหารราชการแผ่นดินที่เกี่ยวข้องกับกิจการของสภา เช่น

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการรัฐสภา พ.ศ. 2554 มาตรา 13 กำหนดให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการข้าราชการรัฐสภา” เรียกโดยย่อว่า “ก.ร.” โดยมีประธานรัฐสภาเป็นประธานกรรมการ รองประธานรัฐสภา เป็นรองประธานกรรมการ

พระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า พ.ศ. 2541 มาตรา 8 กำหนดให้มีสภาสถาบันพระปกเกล้า โดยมีประธานรัฐสภาเป็นประธานสภาสถาบัน รองประธานรัฐสภาเป็นรองประธานสภาสถาบัน กรรมการสภาสถาบันโดยตำแหน่ง เช่น ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร กรรมการสภาสถาบันซึ่งเลือกจากประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนประจำสภาผู้แทนราษฎรจำนวนสองคน และกรรมการสภาสถาบันซึ่งเลือกจากประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนประจำวุฒิสภาจำนวนหนึ่งคนด้วย

พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. 2551 มาตรา 7 กำหนดให้มีสภาพัฒนาการเมือง โดยมีสมาชิกซึ่งมาจากหัวหน้าพรรคการเมืองหรือผู้แทนหัวหน้าพรรคการเมืองซึ่งมีสมาชิกในสังกัดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกพรรคการเมือง พรรคละหนึ่งคนเป็นสมาชิกสภาพัฒนาการเมืองด้วย

พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อผู้เคยเป็นสมาชิกรัฐสภา พ.ศ. 2556 มาตรา 8 กำหนดให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการกองทุนเพื่อผู้เคยเป็นสมาชิกรัฐสภา” เช่น ประธานรัฐสภาเป็นประธานกรรมการ รองประธานรัฐสภาเป็นรองประธานกรรมการ กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่ ประธานคณะกรรมการที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับกิจการสภาผู้แทนราษฎร ประธานคณะกรรมการที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับกิจการวุฒิสภา กรรมการจำนวนสิบสามคนซึ่งประธานรัฐสภาแต่งตั้งตามมติของแต่ละสภา ได้แก่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนห้าคนตามจำนวนหรือสัดส่วนของแต่ละพรรคการเมือง สมาชิกวุฒิสภาจำนวนสามคน ผู้เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนสามคน และผู้เคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาจำนวนสองคน

ทั้งนี้ ได้มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 10/2551 เกี่ยวกับเรื่องการขัดกันแห่งผลประโยชน์ซึ่งสรุปได้ว่า ตามหลักการแบ่งแยกการใช้อำนาจอธิปไตยแม้จะมีการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจซึ่งกันและกันแล้ว แต่องค์กรใช้อำนาจอธิปไตยก็ยังมีความเป็นอิสระต่อกันอยู่ โดยเฉพาะความเป็นอิสระในการดำเนินกิจการภายในตามภารกิจและอำนาจหน้าที่ขององค์กรนั่นเอง ซึ่งแต่ละองค์กรจะมีหน่วยงานที่อยู่ในความรับผิดชอบหรือกำกับดูแล ทั้งนี้เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรนั้นบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยฝ่ายนิติบัญญัติหรือรัฐสภามีสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาเป็นหน่วยราชการที่อยู่ในความรับผิดชอบและกำกับดูแลของรัฐสภา โดยมีคณะกรรมการข้าราชการฝ่ายรัฐสภา (ก.ร.) ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 มาตรา 6 รวมทั้งมี

สถาบันพระปกเกล้าเป็นหน่วยงานในกำกับดูแลของประธานรัฐสภาตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า พ.ศ. 2541 และมีสำนักงานสภาพัฒนาการเมืองเป็นหน่วยงานอิสระอยู่ในสถาบันพระปกเกล้าอีกชั้นหนึ่งตามมาตรา 23 ของพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. 2551 ดังนั้น จึงเห็นว่าการแต่งตั้งให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาซึ่งเป็นสมาชิกของฝ่ายนิติบัญญัติเป็นกรรมการในหน่วยงานที่อยู่ในความรับผิดชอบหรือกำกับดูแลของฝ่ายนิติบัญญัติเป็นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์แห่งการบริหารราชการของฝ่ายนิติบัญญัติ ทั้งมิได้เป็นการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ในตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่ จึงอยู่ในความหมายและขอบเขตของการเป็นกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งในการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งได้รับการยกเว้นให้กระทำได้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 265 วรรคสองที่บัญญัติว่า “บทบัญญัติมาตรานี้มิให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภารับเบี้ยหวัดบำเหน็จ บำนาญ เงินปีพระบรมวงศานุวงศ์ หรือเงินอื่นใดในลักษณะเดียวกัน และมีให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภารับหรือดำรงตำแหน่งกรรมการของรัฐสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภา หรือกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งในการบริหารราชการแผ่นดิน”

อีกทั้ง บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 266 ได้บัญญัติการกระทำอันต้องห้ามมิให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาใช้สถานะหรือตำแหน่งการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาไปก้าวกายหรือแทรกแซงเพื่อประโยชน์ของตนเอง ของผู้อื่นหรือของพรรคการเมืองไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการปฏิบัติราชการหรือการดำเนินงานในหน้าที่ประจำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ กิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่หรือราชการส่วนท้องถิ่น ในเรื่องการบรรจุ แต่งตั้ง โยกย้าย โอน เลื่อนตำแหน่ง และเลื่อนเงินเดือน และการพ้นจากตำแหน่งของข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำและมีใช้ข้าราชการการเมือง เห็นว่าการที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการในการบริหารราชการแผ่นดินในหน่วยงานที่อยู่ในความรับผิดชอบของรัฐสภาและภายใต้การกำกับดูแลของประธานรัฐสภาตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า พ.ศ. 2541 และพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. 2551 แม้จะมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการ การบริหารงานบุคคลและบริหารงบประมาณของหน่วยงานดังกล่าว แต่ก็เป็นการดำเนินงานเพื่อประโยชน์และตอบสนองต่อภารกิจของหน่วยงานฝ่ายนิติบัญญัติซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบหรือกำกับดูแลของรัฐสภาหรือประธานรัฐสภา การใช้อำนาจหน้าที่หรือการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาในฐานะกรรมการในการบริหารราชการแผ่นดินภายใต้ขอบเขตของบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว มิได้เป็นการใช้สถานะหรือตำแหน่งเข้าไปก้าวกายหรือแทรกแซงการปฏิบัติราชการหรือการดำเนินงานในหน้าที่ประจำของข้าราชการหรือการบริหารงานบุคคลของฝ่ายอื่น ทั้งการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวก็เพื่อประโยชน์ของหน่วยงานที่อยู่ความรับผิดชอบหรือกำกับดูแลของรัฐสภาหรือประธานรัฐสภา จึงเห็นว่าการที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกรรมการในการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายนิติบัญญัติตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518

พระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า พ.ศ. 2541 และพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. 2551 นั้น ไม่เป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 266

- ในกรณีที่ได้รับหรือดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการตามที่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ เช่น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

มาตรา 203 กำหนดว่า เมื่อมีกรณีที่จะต้องสรรหาผู้สมควรได้รับการแต่งตั้งเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ให้เป็นหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการสรรหา โดยมีประธานสภาผู้แทนราษฎร และผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร เป็นกรรมการด้วย

มาตรา 217 กำหนดว่า เมื่อมีกรณีที่จะต้องสรรหาผู้สมควรได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระนอกจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ให้เป็นหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการสรรหาตามมาตรา 203 ที่จะดำเนินการสรรหา คือ มีประธานสภาผู้แทนราษฎร และผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร เป็นกรรมการด้วย

มาตรา 246 กำหนดว่า การสรรหาของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 มาตรา 11 กำหนดว่า เมื่อมีกรณีที่จะต้องสรรหาผู้สมควรได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการ ให้เป็นหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการสรรหา โดยมีประธานสภาผู้แทนราษฎร และผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร เป็นกรรมการด้วย

3. ข้อยกเว้นสำหรับรัฐมนตรี ได้แก่

- การดำรงตำแหน่งหรือการดำเนินการที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นที่หรืออำนาจของรัฐมนตรี
- การกระทำตามหน้าที่และอำนาจในการบริหารราชการแผ่นดิน หรือตามนโยบายที่ได้แถลงต่อรัฐสภา หรือตามที่กฎหมายบัญญัติ

- ในกรณีที่ได้รับหรือดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการตามที่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ

- คณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดินอยู่ในวันก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนี้เป็นคณะรัฐมนตรีตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนี้ จนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนี้จะเข้ารับหน้าที่ และรัฐมนตรีได้รับการยกเว้นมาตรา 170 (5) เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินการตามมาตรา 184 (1) คือรัฐมนตรีสามารถดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจหรือตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นได้ ตามมาตรา 264 วรรคหนึ่งและวรรคสอง

4. ข้อยกเว้นสำหรับสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ในระหว่างที่ยังไม่มีสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนี้ ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติที่ตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ยังคงทำหน้าที่รัฐสภาสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาต่อไป และให้สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนี้ ทำหน้าที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาตามลำดับตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนี้ และให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติและสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สิ้นสุดลงในวันก่อนวันเรียกประชุมรัฐสภาครั้งแรกภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปที่จัดขึ้นตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปัจจุบันนี้

ในกรณีที่สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติการตามหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายหรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย และในส่วนที่เกี่ยวกับการดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจหรือตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ไม่ถือว่าเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ ตามมาตรา 263 วรรคสอง (2) (ข) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

ผลจากการกระทำการขัดกันแห่งผลประโยชน์

1. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 184 หรือมาตรา 185

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภาผู้แทนราษฎรนั้นสิ้นสุดลงตามมาตรา 101 (7) คือกระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 184 หรือมาตรา 185 และให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่ หากปรากฏเหตุอันควรสงสัยว่าสมาชิกผู้ถูกร้องมีกรณีตามที่ถูกร้อง ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้สมาชิกผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้ถูกร้องสิ้นสุดลง ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่หยุดปฏิบัติหน้าที่ แต่ไม่กระทบต่อกิจการที่ผู้นั้นได้กระทำไปก่อนพ้นจากตำแหน่ง

นอกจากนี้ยังให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยได้ด้วย ในกรณีเห็นว่าสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาคนใดคนหนึ่งมีเหตุสิ้นสุดลงดังกล่าวตามมาตรา 82

2. สมาชิกวุฒิสภากระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 184 หรือมาตรา 185

สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภาว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งวุฒิสภาสิ้นสุดลงตามมาตรา 111 (7) คือกระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 184 หรือมาตรา 185 และให้ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่ หากปรากฏเหตุอันควรสงสัยว่าสมาชิกผู้ถูกร้องมีกรณีตามที่ถูกร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้สมาชิกผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้ถูกร้องสิ้นสุดลง ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่หยุดปฏิบัติหน้าที่ แต่ไม่กระทบต่อกิจการที่ผู้นั้นได้กระทำไปก่อนพ้นจากตำแหน่ง

นอกจากนี้ยังให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยได้ด้วย ในกรณีเห็นว่าสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาคนใดคนหนึ่งมีเหตุสิ้นสุดลงดังกล่าวตามมาตรา 82

สำหรับวุฒิสภตามบทเฉพาะกาลที่ดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงกลาโหม ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการทหารเรือ ผู้บัญชาการทหารอากาศ และผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ มิให้

นำความในมาตรา 184 (1) และมาตรา 185 มาใช้บังคับแก่ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นสมาชิกวุฒิสภาโดยตำแหน่งดังกล่าว คือ สามารถดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือสามารถใช้สถานะหรือตำแหน่งในการปฏิบัติราชการหรือการดำเนินงานในหน้าที่ประจำของข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือกิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือกระทำการในลักษณะที่ทำให้ตนมีส่วนร่วมในการใช้จ่ายเงินงบประมาณหรือให้ความเห็นชอบในการจัดทำโครงการใด ๆ ของหน่วยงานของรัฐ หรือ การบรรจุ แต่งตั้ง โยกย้าย โอน เลื่อนตำแหน่ง เลื่อนเงินเดือนหรือการให้พ้นจากตำแหน่งของข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือกิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่

3. รัฐมนตรี

1) การพิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีจากบุคคลซึ่งไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 160 (8) คือต้องไม่เป็นผู้เคยพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุกระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 186 หรือมาตรา 187 มาแล้วยังไม่ถึงสองปีนับถึงวันแต่งตั้งตามมาตรา 159 วรรคหนึ่ง

2) รัฐมนตรีต้องไม่เป็นผู้เคยพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุกระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 186 หรือมาตรา 187 มาแล้วยังไม่ถึงสองปีนับถึงวันแต่งตั้ง ตามมาตรา 160 (8)

3) ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อกระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 186 หรือมาตรา 187 ตามมาตรา 170 (5)

4) ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลง เมื่อกระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 186 หรือมาตรา 187 ตามมาตรา 170 (5) ทำให้รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา 167 (1)

5) กระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 186 หรือมาตรา 187 โดยให้นำความในมาตรา 82 มาใช้บังคับแก่การสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรีตาม (5) คือ กระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 186 หรือมาตรา 187

เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ด้วย

มาตรการป้องกันการขัดกันแห่งผลประโยชน์

1. องค์การอัยการตามมาตรา 248 วรรคสี่ กำหนดให้มีมาตรการป้องกันมิให้พนักงานอัยการกระทำการหรือดำรงตำแหน่งใดอันอาจทำให้มีการขัดกันแห่งผลประโยชน์

2. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตามมาตรา 250 วรรคห้า กำหนดให้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการป้องกันการขัดกันแห่งผลประโยชน์ และการป้องกันการก้าวร้าวการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการส่วนท้องถิ่นด้วย

3. กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ และเจ้าพนักงานของรัฐที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ประกาศกำหนดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 หมวด 6 การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม ดังนี้

“มาตรา 126 นอกจากเจ้าพนักงานของรัฐที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้เป็นการเฉพาะแล้วห้ามมิให้กรรมการ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ และเจ้าพนักงานของรัฐที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ประกาศกำหนดดำเนินกิจการดังต่อไปนี้

(1) เป็นคู่สัญญาหรือมีส่วนได้เสียในสัญญาที่ทำกับหน่วยงานของรัฐที่เจ้าพนักงานของรัฐผู้นั้นปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่เป็นเจ้าพนักงานของรัฐซึ่งมีอำนาจไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมในการกำกับ ดูแล ควบคุม ตรวจสอบ หรือดำเนินคดี

(2) เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่เข้าเป็นคู่สัญญากับหน่วยงานของรัฐที่เจ้าพนักงานของรัฐผู้นั้นปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่เป็นเจ้าพนักงานของรัฐซึ่งมีอำนาจไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมในการกำกับ ดูแล ควบคุม ตรวจสอบ หรือดำเนินคดี เว้นแต่จะเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดไม่เกินจำนวนที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด

(3) รับสัมปทานหรือคงถือไว้ซึ่งสัมปทานจากรัฐ หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเข้าเป็นคู่สัญญากับรัฐ หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น อันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน หรือเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่รับสัมปทานหรือเข้าเป็นคู่สัญญาในลักษณะดังกล่าว ในฐานะที่เป็นเจ้าพนักงานของรัฐซึ่งมีอำนาจไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมในการกำกับ ดูแล ควบคุม ตรวจสอบหรือดำเนินคดี เว้นแต่จะเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดไม่เกินจำนวนที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด

(4) เข้าไปมีส่วนได้เสียในฐานะเป็นกรรมการ ที่ปรึกษา ตัวแทน พนักงาน หรือลูกจ้างในธุรกิจของเอกชนซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับ ดูแล ควบคุม หรือตรวจสอบของหน่วยงานของรัฐที่เจ้าพนักงานของรัฐผู้นั้นสังกัดอยู่หรือปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นเจ้าพนักงานของรัฐ ซึ่งโดยสภาพของผล ประโยชน์ของธุรกิจของเอกชนนั้นอาจขัดหรือแย้งต่อประโยชน์ส่วนรวม หรือประโยชน์ทางราชการ หรือกระทบต่อความมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐผู้นั้น

ให้นำความในวรรคหนึ่ง มาใช้บังคับกับคู่สมรสของเจ้าพนักงานของรัฐตามวรรคหนึ่งด้วยโดยให้ถือว่าการดำเนินกิจการของคู่สมรสเป็นการดำเนินกิจการของเจ้าพนักงานของรัฐ เว้นแต่เป็นกรณีที่คู่สมรสผู้นั้นดำเนินการอยู่ก่อนที่เจ้าพนักงานของรัฐจะเข้าดำรงตำแหน่ง

คู่สมรสตามวรรคสองให้หมายความรวมถึงผู้ซึ่งอยู่กินกันฉันสามีภริยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรสด้วย ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด

เจ้าพนักงานของรัฐที่มีลักษณะตาม (2) หรือ (3) ต้องดำเนินการไม่ให้มีลักษณะดังกล่าวภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เข้าดำรงตำแหน่ง

มาตรา 127 ห้ามมิให้กรรมการ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ ผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง และผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด ดำเนินการใดตามมาตรา 126 (4) ภายในสองปี นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

มาตรา 128 ห้ามมิให้เจ้าพนักงานของรัฐผู้ได้รับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้จากผู้ใด นอกเหนือจากทรัพย์สินหรือประโยชน์อันควรได้ตามกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัย

อำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เว้นแต่การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาตามหลักเกณฑ์ และจำนวนที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับกับการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากบุพการี ผู้สืบสันดาน หรือญาติที่ให้ตามประเพณี หรือตามธรรมจรรยาตามฐานานุรูป

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับกับการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดของผู้ซึ่งพ้นจากการเป็นเจ้าพนักงานของรัฐมาแล้วยังไม่ถึงสองปีด้วยโดยอนุโลม

มาตรา 129 การกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติในหมวดนี้ ให้ถือว่าเป็นการกระทำความผิด ต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม”

อย่างไรก็ตาม ในปี 2550 ได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ต่อมาประธาน สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ส่งความเห็นของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. ตรารึขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยที่ 17/2551 สรุปได้ว่า ในคราวประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ 54/2550 วันพฤหัสบดีที่ 27 กันยายน 2550 ในวาระที่สาม ที่ประชุมลงมติเห็นสมควรประกาศใช้เป็นกฎหมาย เมื่อองค์ประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติไม่ครบองค์ ประชุมและไม่อาจถือการออกเสียงลงคะแนนที่ไม่ครบองค์ประชุมเป็นการลงมติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ โดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญ จึงถือว่า การตราร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่าง ประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. ไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ อันมีผลให้ร่าง พระราชบัญญัติฉบับนี้ เป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 154 วรรคสาม

ต่อมาในปี 2560 ได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่าง ประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. เข้าสู่การพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในคราว ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ 50/2560 วันพฤหัสบดีที่ 17 สิงหาคม 2560 ได้ลงมติรับหลักการ แห่งร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ) ไว้พิจารณาโดยคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติว่า ด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. โดยมีเหตุผล และความจำเป็นเพื่อจัดให้มีมาตรการและกลไกที่มีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันและขจัดการทุจริตและประพฤติ มิชอบอันจะเป็นประโยชน์ในการคุ้มครองประโยชน์ของรัฐและประโยชน์สาธารณะอื่นซึ่งขณะนี้อยู่ในระหว่าง การพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 2560)

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การขัดกันแห่งผลประโยชน์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีข้อต้องห้าม ดังนี้

- 1) ห้ามสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือรัฐมนตรีดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจหรือตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น
- 2) ห้ามสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา รัฐมนตรี คู่สมรสและบุตรของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือรัฐมนตรี และบุคคลอื่นซึ่งมิใช่คู่สมรสและบุตรของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือรัฐมนตรีที่ดำเนินการในลักษณะผู้ถูกใช้ ผู้ร่วมดำเนินการ หรือผู้ได้รับมอบหมายจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือรัฐมนตรี รับหรือแทรกแซง หรือก้าวก่ายการเข้ารับสัมปทาน การเป็นคู่สัญญา หรือการเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่รับสัมปทานหรือเข้าเป็นคู่สัญญาจากรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม
- 3) ห้ามสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา รัฐมนตรี คู่สมรสและบุตรของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือรัฐมนตรี และบุคคลอื่นซึ่งมิใช่คู่สมรสและบุตรของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือรัฐมนตรีที่ดำเนินการในลักษณะผู้ถูกใช้ ผู้ร่วมดำเนินการ หรือผู้ได้รับมอบหมายจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือรัฐมนตรี รับเงินหรือประโยชน์ใด ๆ จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจเป็นพิเศษ นอกเหนือไปจากที่หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจปฏิบัติต่อบุคคลอื่น ๆ ในธุรกิจการงานปกติ
- 4) ห้ามสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือรัฐมนตรี ชัดขวางหรือแทรกแซงการใช้สิทธิหรือเสรีภาพของหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนโดยมิชอบ
- 5) ห้ามสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาใช้สถานะหรือตำแหน่งอันเป็นการก้าวก่ายหรือแทรกแซงเพื่อประโยชน์ของตนเอง ของผู้อื่น หรือของพรรคการเมือง เช่น การปฏิบัติราชการหรือการดำเนินงานในหน้าที่ประจำ หรือการบรรจุ แต่งตั้ง โยกย้าย โอน เลื่อนตำแหน่ง เลื่อนเงินเดือนหรือการให้พ้นจากตำแหน่งของข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ กิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือราชการส่วนท้องถิ่น
- 6) ห้ามรัฐมนตรีใช้สถานะหรือตำแหน่งอันเป็นการก้าวก่ายหรือแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อประโยชน์ของตนเอง ของผู้อื่น หรือของพรรคการเมืองโดยมิชอบตามที่กำหนดในมาตรฐานทางจริยธรรม
- 7) ห้ามรัฐมนตรีเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือไม่คงไว้ซึ่งความเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทต่อไปตามจำนวนที่กฎหมายบัญญัติ และต้องไม่เป็นลูกจ้างของบุคคลใด หรือเข้าไปเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหุ้นหรือกิจการของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทดังกล่าวไม่ว่าในทางใด ๆ มิได้
- 8) ห้ามคู่สมรสของรัฐมนตรีหรือบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะของรัฐมนตรีเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่รัฐมนตรีเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทต่อไป
- 9) ห้ามบุคคลอื่นที่ครอบครองหรือดูแลการถือหุ้นของรัฐมนตรีไม่ว่าโดยทางใด

ข้อยกเว้นที่ไม่ถือว่าเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์

1) ข้อยกเว้นสำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือรัฐมนตรี เช่น ในกรณีที่ได้รับเบี้ยหวัด บำเหน็จบำนาญ เงินปีพระบรมวงศานุวงศ์ หรือเงินอื่นใดในลักษณะเดียวกัน หรือรับหรือดำรงตำแหน่ง กรรมการของรัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร หรือวุฒิสภา

2) ข้อยกเว้นสำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา เช่น ประธานรัฐสภาเป็น ประธานกรรมการ ก.ร. รองประธานรัฐสภาเป็นรองประธานกรรมการ ก.ร. หรือประธานสภาผู้แทนราษฎร และผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรเป็นกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หรือองค์การอิสระ หรือ ประธานรัฐสภาเป็นประธานสภาสถาบันปกเกล้า หรือสมาชิกซึ่งมาจากหัวหน้าพรรคการเมืองหรือผู้แทน หัวหน้าพรรคการเมืองซึ่งมีสมาชิกในสังกัดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกพรรคการเมือง พรรคละหนึ่งคน เป็นสมาชิกสภาพัฒนาการเมือง หรือเป็นกรรมการกองทุนเพื่อผู้เคยเป็นสมาชิกรัฐสภา

3) ข้อยกเว้นสำหรับรัฐมนตรี เช่น การดำรงตำแหน่งหรือการดำเนินการที่กฎหมายบัญญัติ ให้เป็นหน้าที่หรืออำนาจของรัฐมนตรี การกระทำตามหน้าที่และอำนาจในการบริหารราชการแผ่นดิน หรือ ตามนโยบายที่ได้แถลงต่อรัฐสภา หรือตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือในกรณีที่ได้รับหรือดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการ ตามที่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ

ผลจากการกระทำการขัดกันแห่งผลประโยชน์ เช่น

1) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภากระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 184 หรือมาตรา 185 จะทำให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่ง

2) นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีต้องไม่เป็นผู้เคยพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุกระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 186 หรือมาตรา 187 มาแล้วยังไม่ถึงสองปีนับถึงวันแต่งตั้ง

3) เมื่อรัฐมนตรีกระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 186 หรือมาตรา 187 ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว

4) เมื่อนายกรัฐมนตรีกระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 186 หรือมาตรา 187 ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงทำให้รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่ง

ปัจจุบันได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. เข้าสู่การพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอน การพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกัน ระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ.

การที่มีกฎหมายว่าด้วยการขัดกันแห่งผลประโยชน์ก็เพื่อที่จะเป็นกลไกในการตรวจสอบ และรักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติมิให้บุคคลใดแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายเพื่อตนเอง หรือพวกพ้อง

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กิตติพิศ กำเนิดฤทธิ. (2550). การขัดกันแห่งผลประโยชน์กรณีการถือหุ้นของรัฐมนตรี. **รัฐสภาสาร**, 55 (12), 14.
- คณิต ฌ นคร. (2550). สวมหมวกหลายใบ. **มติชนสุดสัปดาห์**. 21(1421), 31.
- คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยที่ 17/2551 เรื่อง ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ส่งความเห็นของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หรือไม่. (19 กุมภาพันธ์ 2552). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 126 ตอนที่ 11 ก, น. 1-58.
- จุมพล หนิมพานิช. (2554). **การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: แอคทีฟ พรินท์ จำกัด.
- ธนยศ ชวะนิตย์. (2559). การขัดกันแห่งผลประโยชน์ Conflict of Interest: COI . สืบค้น 24 ตุลาคม 2561 จาก www.ojs.mcu.ac.th/index.php/socdev/article/download/1656/1297
- ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. (2558). ปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อนในการเมืองการปกครองท้องถิ่นไทย. **สักทอง: วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สมทส)**, 21 (2), 14.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2548). การทับซ้อนของผลประโยชน์ กับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ. **มติชนรายวัน**, สืบค้น 10 พฤศจิกายน 2561 จาก <https://www.matichon.co.th>
- “พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อผู้เคยเป็นสมาชิกรัฐสภา พ.ศ. 2556” (22 มกราคม 2556). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 130 ตอนที่ 45 ก, น. 2-3.
- “พระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. 2543” (12 กรกฎาคม 2543). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 117 ตอนที่ 66 ก, น. 2.
- “พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการรัฐสภา พ.ศ. 2554” (11 พฤษภาคม 2554). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 128 ตอนที่ 34 ก, น. 10.
- “พระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า พ.ศ. 2541” (4 กันยายน 2541). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 115 ตอนที่ 57 ก, น. 20-29.
- “พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. 2551” (29 มกราคม 2551). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 125 ตอนที่ 24 ก, น. 4.
- เมธี ครองแก้ว. (2551). ผลประโยชน์ส่วนบุคคลจากความสูญเสียส่วนรวม: การรับมือกับการทุจริตจากผลประโยชน์ทับซ้อนในประเทศไทย. **วารสารวิชาการ ป.ป.ช.**, 1(1), 33.

“รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560” (6 เมษายน 2560). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก, น. 1-90.

วารสารณ์ สามโกเศศ. (2549). ผลประโยชน์ทับซ้อน=คอร์รัปชัน. **มติชนออนไลน์**, สืบค้น 10 พฤศจิกายน 2561 จาก <https://www.matichon.co.th>

สถาบันวิสิทธรรศน์ มุลินวิสิทธรรศน์. (2546). **ธรรมาภิบาลกับคอร์รัปชันในสังคมไทย** (พิมพ์ครั้งที่ 1).

กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

สภานิติบัญญัติแห่งชาติ. (2560). **ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ.** สืบค้น 24 ตุลาคม 2561 จาก

http://web.senate.go.th/w3c/senate/comm.php?url=meeting&comm_id=21564&m=MAPP&page=4&orby=&orrg=ASC

ภาษาต่างประเทศ

William, Sandra. (1987). *Conflict of Interest: The Ethics Dilemma in Politics*.

Vermont: Gower Publishing Company, p. 6.